

Bittenbinder Miklós : A katolikus neveléstudomány korszerű alapelvei. Bp. 1933.

A felvett probléma az, hogy a ma fokozott igényekkel fellépő nacionalizmus és a katolikus nevelés elvei miképp egyeztethetők össze. A szerző szerint a két felfogás szükségszerűen nem ütközik, nem zárja ki egymást, hanem össze lehet őket egyeztetni, sőt kiegészítik, elmélyítik és a túlzásoktól megóvják egymást.

A szerző stílusán meglátszik, hogy gyönyörködik a filozófiai műszavakban és a gondolat kifejezés nagy élénységén átesett. Legtöbbször úgy írja körül gondolatát, hogy két-három, néha egész sorozat rokonértelmű szót használ, hogy az olvasó lelkében pontos tükörképet idézzen fel.

Ez a világosságra, megértésre való törekvés *nemcsak* a stílusnak a lényege, hanem a tanulmány gondolatcsoportosításának is: ezért tanulságos és érdekes ez a füzet a pedagógiai szakembereken kívül minden művelt ember számára is, kit korunk problémái érdekelnek.

F. I.

Jolán Gedeon : La fortune intellectuelle de Verlaine (France, Allemagne, Autriche, Hongrie). Szeged, 1933.

Ennek a könyvnek a szerző alapos tudásán, jó ízlésén, elfogulatlanságán kívül az a legnagyobb érdeme, hogy Verlaine külföldi pályafutásáról is részletesen megemlékezik.

Verlainet sokáig nem veszik észre hazájában s ebben nincsen is semmi bűn: olyan költő, aki megelőzte korát s így nem hathatott rá. Később egy csoport magáénak tekinti, de csak azt látja és fejleszti benne, ami tévedés és szenzáció. Verlaine adja a naivat, az öreg, javíthatatlan, társadalmi erkölcsön kívülálló gyermeket s e gyermekben mindazt, amit kora kívánt tőle: kiszolgálja korát, mely fukar viszonzásul nem hagyja egészen

éhenhalni. Csak később jönnek rá Franciaországban is, hogy halálosan komoly, új, nagy költő Verlaine, s mindaz, amit éretlen hívei szerettek benne, sallang, mely a korral együtt tűnt el. *Audiatur et altera pars*: nyugati költővel szemben ez az igazság a külföldi vélemény megszólaltatását jelenti. Verlaine német, osztrák, magyarországi pályafutásának rajza élénken illusztrálja, mennyire helyhez kötött egy alkotóművész földi tragédiája. Ha bűne van, otthon kell érte lakolnia. Verlainere, az emberre, csak Franciaországban haragusznak igazán; nem veszik észre, mert megelőzte korát, majd félreértik, azt magasztalják benne, ami olcsó szenzáció. Elkésett haragosait természetesen a «hagyomány féltése» is ingerli, ami sokszor nem más, mint a régi védekezése az elavulás veszedelmét magával hozó újjal szemben, s a generációk harcába belejátszik a pozíció féltése, a kenyéririgység is. Ez természetes. Mentől távolabb esünk egy probléma tüzfészektől, annál tárgyilagosabbak vagyunk. Verlainet, akinek élete külföldön sem titok, a határon túl inkább művén keresztül nézik; az első higgadt, tárgyilagos Verlaine-jellemrajz Németországban jelenik meg. Csodák csodája, a nagy dekadens nálunk is szívesen látott költő, s jelentős helyet kap a Kisfaludy-Társaság francia antológiájában. Igaz, az a nyelv, melyen fordítják, még naivul századvégi, semmi köze sincsen az «új remegéshez», de a jószándék megvan, Verlaine nemsokára vérbeli fordítóit is megtalálja Magyarországon. Viszont egy kis idő múlva a Verlainenél semmivel sem rosszabb magaviseletű Ady kap ki a konzervatív magyarságtól: ime, a nyugati költő felemelőbb sorsa a magyar költő tragédiájával szemben. Míg amaz előbb-utóbb igazához jut hazája határain túl s aztán hazájában is: ezt, a magyart, már kevésbé fordítják, értik

meg odakünt, mivel nem világnyelven ír. Neki itthon kell vezekelnie tévedése miatt s megvárnia az «olcsó kegyelet» hálás mécsvilágát a sírján, halottak napján.

Gedeon Jolán szellemesen, ügyesen csoportosította négy ország Verlaine-kritikáját s e négyféle kép szembesítésével értékes háttérrel adott könyvének. A Verlaine-probléma minden lényeges kérdése érintve vagy tárgyalva van itten, s a forrásmunkákról szóló 24 oldal jegyzék (1866—1931 közt megjelent cikkek, füzetek, könyvek lajstroma) valóban élményt igazol. Első munkának különösen kiváló e mű s dicséretére válik a szegedi egyetemnek, Gedeon Jolán jeles professzorának, Zolnai Bélának.

Szatmári,

Jolantha Pukánsky-Kádár: Goethes Faust auf der ungarischen Bühne. Berlin, 1934.

A magyarországi színesztörténeti kutatás egyik legkiválóbb, úttörő művelője, Pukánszky Kádár Jolán dr. nemrégiben értékes monográfiával gyarapította tudományos szempontból nagyjelentőségű műveinek gazdag sorát. Az *Ungarische Jahrbücher*ben jelent meg eredetileg ez a legújabb értekezése, amely most különlenyomat formájában is napvilágot látott. Filológiai lelkiismeretességgel nyomozta ki mindazokat az adatokat, amelyek a német költőfejedelem nagy drámai költeményének, a *Faust*nak magyarországi színpadi sorsával összefüggenek. Először 1886 november 9-én, majd december 8-án került színre a Gyapju-utcai német színházban *Faust*, majd egy év múlva, 1887 december 15-én a nagy hírű Lewinsky vendéjátéka avatja színesztörténetileg emlékeztetéssé ezt az előadást, melynek keretében — nem érdektelen megemlíteni — a mai hangosfilmekről világszerte ismert Adele Sandrock játszotta Gretchent.

Attól kezdve, amikor a gyapju-utcai német színház 1889 decemberében leégett, a Nemzeti Színház hivatása maradt Goethe kultusza. Bár előzőleg többször merült fel annak a terve, hogy színre alkalmazzák e nagy drámai költeményt, így pl. 1844-ben, amikor a terv szerint Egressy Gábor lett volna Mephisto, Lendvayné Hivatal Anikó pedig Gretchen, a goethei dráma csak a 80-as évek végén kezdte meg nálunk színpadi pályafutását. A Kolozsvárott 1864-ben bemutatott *Faust* drámának, az átdolgozók jóvoltából, ugyanolyan kevés köze volt Goethehez, mint az 1863-ban bemutatott Gounod-operának. Pukánszky Kádár Jolán szeretetteljes gonddal kíséri tovább *Faust* sorsát a magyar színpadokon az utolsó négy évtized alatt is, élénken bizonyítva a nagy német kultúrvilág előtt, hogy a magyar színjátszás sok nagy nyugati nemzetet megelőzve, a *Faust* esetében is milyen jelentékeny kultúr-munkát végzett. (—th.)

Förster Rezső: A Szepesség politikai képe. 1918—1934.

A történelmi tradíciókat és a valóság tényeit egyformán semmibevevő békeszerződések az utódállamokban élő lakosság számára tarthatatlan helyzetet teremtettek. A megszálló államok nemcsak a magyarságot irtják tüzzel-vassal, hanem egykori az monarchia szabadon élő és szabadon fejlődő német kisebbséget is elnyomják. Az 1918 óta bekövetkezett új helyzetnek drámai hatású képét adja az a kis füzet, amelyet Förster Rezső írt és amely mint különlenyomat jelent meg a *Városok Lapja* ezévi 6. számában. A szepesi németiség legfelsőbb politikai elve ma is a magyarsághoz való hűség maradt és ezek a válságos mai idők nemcsak, hogy nem gyöngítették meg ennek a történelmi jelentőségű elvnek az erejét, de megerősítették azt. (t. p.)